

Københavns Byret

Udskrift af dombogen

DOM

Afsagt den 30. november 2016 i sag nr. BS 7C-6245/2014:

Danmarks Jurist- og Økonomforbund som mandatar for A ... 3600 Frederikssund
mod

Københavns Kommune

Økonomiforvaltningen

Rådhuspladsen

1599 København V

Forhandlingsfællesskabet er indtrådt som biintervenient til støtte for A, og Kommunernes
Landsforening er indtrådt som biintervenient som støtte for Københavns Kommune.

Sagens baggrund og parternes påstande

Denne sag, som i medfør af retsplejelovens § 12, stk. 3, nr. 2, er behandlet under medvirken
af 3 dommere, handler om, fra hvilket tidspunkt en kommunal tjenestemand har krav på
forrentning ved forsinket udbetaling af rådighedsløn.

Danmarks Jurist- og Økonomforbund som mandatar for A har nedlagt påstand om:

Principal:

Sagsøgte tilpligtes at betale 614.458,27 kr. til sagsøger med tillæg af sædvanlig procesrente
fra den 30. juni 2014 (subsidiært fra sagens anlæg) til betaling sker.

Subsidiært:

1.

Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøger har krav på betaling af morarenter af kravet på
efterbetaling af differencen mellem rådighedsløn og tjenestemandspension for perioden 1.
oktober 2007 til 30. september 2009 fra de månedlige ydelsers forfaldstid, dog tidligst fra et

af retten fastsat tidspunkt, til den 30. juni 2014, hvor efterbetalingen af rådighedslønnen fandt sted.

2.

Sagsøgte tilpligtes til sagsøger at betale procesrenter af det samlede morarentekrav fra den 30. juni 2014 (subsidiært fra sagens anlæg) til betaling sker.

Kravet på 614.458,27 kr. i den principale påstand udgør morarenter af forskellen mellem rådighedsløn og tjenestemandspension for perioden oktober 2007 til udgangen af september 2009 fra hver månedlige rådighedslønydelses forfaldstid til den 30. juni 2014, hvor efterbetalingen af rådighedsløn fandt sted.

Pkt. 1 i den subsidiære påstand vedrører morarenter af forskellen mellem rådighedsløn og tjenestemandspension fastsat efter rettens bestemmelse fra senere tidspunkt(er). Pkt. 2 i den subsidiære påstand vedrører procesrenter af det af retten fastsatte morarentekrav, jf. pkt. 1.

Københavns Kommune har nedlagt påstand om:

Principalt:

Frifindelse.

Subsidiært:

Frifindelse mod betaling af renter af differencen af de enkelte månedlige efterbetalingsbeløb fra forfaldstid og indtil betaling sker, dog ikke tidligere end 3 år forud for sagsanlægget den 18. december 2014, samt betaling af procesrenter heraf fra 18. december 2014 og indtil betaling sker.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Sagsøger blev i 2006 på grund af strukturændringer afskediget fra sin tjenstemandsstilling som ... i Københavns Kommune og blev derved berettiget til at modtage tre års rådighedsløn til gengæld for at stå til rådighed for en anden passende stilling. Sagsøger modtog rådighedsløn i et år fra tidspunktet for sin fratreden og frem til udgangen af september 2007, hvor udbetalingen af rådighedsløn ophørte, idet sagsøger fyldte 65 år og dermed fik ret til tjenestemandspension. Sagsøger fik dermed afskåret to års rådighedsløn på grund af alder.

Der blev i 2009 indgået en aftale mellem sagsøger og sagsøgte om suspension af forældelse af procesøkonomiske grunde, idet der allerede var anlagt en retssag vedrørende en tilsvarende problemstilling i den såkaldte ...sag.

Den 18. december 2013 afsagde Højesteret dom i ...-sagen, hvorefter Indenrigs- og Sundhedsministeriet skulle anerkende, at tjenestemand ... havde krav på rådighedsløn efter det fyldte 65. år.

På baggrund af højesteretsdommen rejste DJØF på vegne af sagsøger krav over for sagsøgte om efterbetaling af to års rådighedsløn for perioden oktober 2007 til og med september 2009, hvilket blev anerkendt af sagsøgte, der udbetalte den resterende del af rådighedslønnen den 30. juni 2014. Sagsøgte afslog imidlertid at betale renter af efterbetalingskravet.

Parternes synspunkter

Danmarks Jurist- og Økonomforbund som mandatar for A har i påstandsdokument af 21. september 2016 anført følgende:

"...

4.1. Overordnede anbringender til støtte for sagsøgers krav på morarenter

4.1.1. Til støtte for sagsøgers principale påstand om, at sagsøgte skal betale 614.458,27 kr. til sagsøger, gør sagsøger principalt gældende, at krav på rådighedsløn udgør et krav inden for formuerettens område jf. rentelovens § 1, hvorfor sagsøger er berettiget til renter fra hver månedlige ydelses forfaldstid jf. rentelovens § 3, stk. 1, indtil betalingen af rådighedslønnen fandt sted den 30. juni 2014.

Subsidiært gør sagsøger gældende, at der foreligger særlige forhold, som begrundes, at der efter Rettens bestemmelse tillægges renter fra hver månedlige ydelses forfaldstid, indtil betalingen af rådighedslønnen fandt sted, jf. rentelovens § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5.

4.1.2. Til støtte for sagsøgers subsidiære påstand om, at sagsøgte skal tilpligtes at anerkende, at sagsøger har krav på betaling af morarenter af kravet på efterbetaling af differencen mellem rådighedsløn og tjenestemandspension for perioden 1. oktober 2007 til 30. september 2009 fra de månedlige ydelses forfaldstid, dog tidligst fra et af Retten fastsat tidspunkt, til den 30. juni 2014, gør sagsøger gældende, at der foreligger særlige forhold jf. rentelovens § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5.

4.2. **Rådighedsløn udgør pengekrav inden for formuerettens område, hvorfor sagsøger har krav på renter fra forfaldstid jf. rentelovens § 3, stk. 1**

Lønnen til en tjenestemand (herunder rådighedsløn) forudbetales månedligt og forfalder på den sidste bankdag i den forudgående måned.

Til støtte for, at en tjenstemands krav på løn og herunder rådighedsløn falder inden for formuerettens område, og derfor skal forrentes fra hver månedlige ydelses forfaldstid, gør sagsøger overordnet gældende,

- at det følger af retspraksis jf. U1998.1095Ø,
- at det følger af kravets karakter jf. forarbejderne til renteloven,
- at det har støtte i administrative retningslinjer, og · at det har støtte i administrativ praksis.

4.2.1. Retspraksis

Da rådighedsløn er et lønkrav, følger det af U1998.1095Ø, at krav på rådighedsløn falder inden for formuerettens område og skal forrentes fra hver månedlige ydelses forfaldstid.

U1998.1095Ø fastslår udtrykkeligt, at en kommunal tjenstemands krav på løn udgør et krav inden for formuerettens område, jf. rentelovens § 1, og dermed skal forrentes fra forfaldstid, jf. rentelovens § 3, stk. 1. Spørgsmålet om, hvorvidt tjenstemænds lønkrav faldt inden for eller uden for formuerettens område, var genstand for tvist i sagen, og U.1997.1633H var udtrykkeligt påberåbt. Østre Landsret har dermed gjort endeligt op med, at tjenstemænds krav på løn adskiller sig fra tjenstemænds krav på kvalificeret svagelighedspension.

Der er intet, der tilsiger, at tjenstemænds krav på renter af forsinket lønudbetaling (herunder rådighedsløn) skal behandles anderledes end overenskomstansattes krav på renter af forsinket lønudbetaling, og med dommen U1998.1095Ø er tjenstemænds lønkrav sidestillet med overenskomstansattes lønkrav i rentemæssig henseende. Der er i nærværende sag enighed mellem parterne om, at lønkrav, der udspringer af overenskomstansættelse, udgør krav inden for formuerettens område jf. sagsøgtets svarskrift pkt. 5, hvilket også følger af U2007.319Ø.

U1997.1633H tager alene stilling til, at kvalificeret svagelighedspension falder uden for formuerettens område. Dommen kan ikke udstrækkes til, at ethvert tjenstemandskrav falder uden for formuerettens område, og herunder heller ikke til, at krav på rådighedsløn falder uden for formuerettens område, idet kravenes karakter er væsensforskellige jf. nærmere herom nedenfor i pkt. 4.2.2.

Østre Landsrets utrykte dom af 8. oktober 2008 kan ikke tillægges vægt i relation til, om krav på rådighedsløn falder inden for eller uden for formuerettens område i rentelovens forstand, idet der mellem parterne i den pågældende sag var enighed om, at kravet var af en sådan offentligretlig karakter, at det faldt uden for anvendelsen af rentelovens § 3, stk. 1 (jf. § 1, stk. 1). Dette blev således blot lagt til grund af Østre Landsret i kraft af forhandlingsmaksimen. U2004.845H og Østre Landsrets dom af 15. marts 2005 tilkender renter af krav på henholdsvis løn og rådighedsløn til en kommunal og en amtskommunal tjenestemand fra hver månedlige ydelses forfaldstid i overensstemmelse med U1998.1095Ø.

4.2.2. Rentelovens forarbejder og rådighedslønnens karakter

Af bemærkningerne til rentelovens § 1 fremgår:

”I stk. 1 bestemmes lovens anvendelsesområde til pengekrav på formuerettens område. Uden for loven falder således krav af offentligretlig karakter, f.eks. skatte- og afgiftskrav og krav på folke- og invalidepension, sygedagpenge, ydelser efter den offentlige sygesikring og tilskud fra det offentlige.

... ”

jf. forslag til Lov om renter ved forsinket betaling m.v. fremsat den 13. oktober 1977.

Sagsøger gør gældende, at krav på rådighedsløn ikke har den offentligretlige karakter, som gør, at kravet i rentelovens forstand falder uden for formuerettens område jf. forarbejderne til rentelovens § 1, stk. 1.

De eksempler på krav af offentligretlig karakter der jf. bemærkningerne til rentelovens § 1 falder uden for formuerettens område, er alle krav der udspringer af myndighedsudøvelse. Krav på rådighedsløn udspringer ikke af myndighedsudøvelse, men af en gensidigt bebyrdende aftale. Rådighedsløn falder i kraft af sin karakter inden for formuerettens område, ligesom lønkrav der udspringer af overenskomstansættelse, og lønkrav der er baseret på individuel ansættelseskontrakt.

Krav på rådighedsløn er et lønkrav. En tjenestemand, der afskediges, fordi pågældendes stilling inddrages, bevarer sin hidtidige løn i 3 år jf. - for tjenestemænd i Københavns Kommune på tidspunktet for afskedigelsen af sagsøger i nærværende sag - § 32 i Tjenestemandsvedtægt for Københavns Kommunes tjenestemænd af 23. april 1970 med senere ændringer. I den periode, hvor tjenestemanden modtager rådighedsløn, står tjenestemanden til rådighed for en anden passende stilling jf. § 32, stk. 2, jf. § 13, stk. 2.

Reglerne om rådighedsløn i tjenestemandsvedtægten for Københavns Kommune svarer til reglerne i KL's tjenestemandregulativ og til reglerne i tjenestemandsløven.

Selvom retten til rådighedsløn er fastsat i tjenestemandsløven og -regulativerne, og selvom rådighedsløn udløses af en afgørelse om afskedigelse, hviler lønkravet på aftalen om ansættelse og udgør den hidtidige løn, der er individuelt aftalt. Rådighedslønnen udbetales af kommunen i dennes egenskab af arbejdsgiver, og udbetaling af rådighedsløn forudsætter, at tjenestemanden fortsat stiller sin arbejdskraft til rådighed for arbejdsgiver. Der er tale om et ansættelsesretligt krav, der fungerer på formueretlige præmisser.

Det forskellige resultat i U1998.1095Ø, hvorefter en tjenestemandskrav på løn falder inden for formuerettens område, og U1997.1633H hvorefter en tjenestemandskrav på kvalificeret svagelighedspension falder uden for formuerettens område, er netop udtryk for, at kravenes karakter er forskellige.

Selvom krav på kvalificeret svagelighedspension udspringer af ansættelsesforholdet, har kravet ikke samme karakter som et lønkrav herunder krav på rådighedsløn. Kvalificeret svagelighedspension udgør en social sikringsordning, der til en vis grad er sammenlignelig med invalidepension (i dag "førtidspension"), der jf. forarbejderne til rentelovens § 1, falder uden for formuerettens område. På tidspunktet for rentelovens forarbejder og på tidspunktet for Højesterets dom U1997.1633H var såvel retten til invalidepension (i henhold til lov om social pension) som retten til kvalificeret svagelighedspension (i henhold til tjenestemandsløven og tjenestemandregulativerne) baseret på et helbreds- og erhvervsevnekriterie. Ud over at ydelserne blev tildelt efter samme kriterier, er det tillige karakteristisk for både krav på invalidepension og krav på kvalificeret svagelighedspension, at der ikke er tale om en ydelse i et gensidigt forpligtende forhold i modsætning til krav på løn og herunder rådighedsløn, hvor tjenestemanden er forpligtet til at stå til rådighed for arbejdsgiver som modydelse til lønnen.

4.2.3. Administrative retningslinjer

Siden rentelovens vedtagelse har det været fast antaget, at krav, der udspringer af ansættelsesforhold i kommunernes tjeneste, udgør pengekrav inden for formuerettens område jf. KL's cirkulære af 31. januar 1984 jf. cirkulæreskrivelse af 15. maj 1986 (bilag 13). Af

cirkulæreskrivelsen fremgår udtrykkeligt, at der ydes morarente ved forsinket betaling til alle ansatte herunder tjenestemænd, jf. pkt. 1b. Helt i overensstemmelse hermed har KL jf. bilag 10 udmeldt ”Retningslinjer for ydelse af rådighedsløn til tjenestemænd, der har nået folkepensionsalderen” på grundlag af EU-domstolens dom af 26. september 2013 i ...-sagen. Af pkt. 14 fremgår, at der skal betales morarenter af efterbetalingskrav på rådighedsløn efter gældende regler.

KL's retningslinjer svarer helt til de statslige og de regionale retningslinjer udmeldt af Moderniseringsstyrelsen og RLTN på baggrund af EU-domstolens dom i ...-sagen (jf. bilag 8 og 9), ligesom der er fuld overensstemmelse mellem KL's generelle cirkulæreskrivelse om morarente af 15. maj 1986 og Finansministeriets cirkulære nr. 118 af 12. november 2002 om morarente (jf. cirkulære nr. 107 af 29. juni 1981) jf. PAV kap. 36.5. Både Finansministeriet og KL har dermed lagt til grund, at der skal betales renter fra forfaldstid af tjenestemænds krav på løn, herunder rådighedsløn.

KL's cirkulæreskrivelse af 15. maj 1986 er stadig gældende (jf. bilag 13, side 1), og der er tale om et cirkulære, som eksperter fra KL og Kommunernes Lønningsnævn har fremhævet i håndbogen for kommunernes personalekontorer jf. ”Kommunal ansættelse” af Lennart Konow og Jens Ove Dall, 32. udgave, 1. oplag 2007.

Bilag H i form af KL's indlæg i Arbejdsgiverweb af 25. april 2014 ophæver ikke tidligere udmeldte retningslinjer og cirkulæreskrivelse jf. bilag 10 og 13. Bilag AD er et partsindlæg fra KL, der er biintervenient til støtte for sagsøgte.

4.2.4. Administrativ praksis på grundlag af ...-dommen

Helt i overensstemmelse med de administrative retningslinjer jf. ovenfor under pkt. 4.2.3. er krav på morarente med virkning fra hver månedlige ydelses forfaldstid anerkendt i en lang række tilsvarende efterbetalingssager i kølvandet på EU-domstolens dom i ...-sagen.

Det statslige område:

Moderniseringsstyrelsen oplyser jf. bilag 31, at der har været i alt 120 statslige efterbetalingssager på baggrund af ...-dommen, og at der er afregnet renter fra hver månedlige ydelses forfaldstid i alle de sager, som Statens Administration har bistået med. Det kan lægges til grund som ubestridt, at der faktisk er afregnet renter som oplyst i bilag 31.

Det regionale område:

At der er afregnet renter af tilsvarende krav på det regionale område fremgår af en anonymiseret aftale mellem Danske Regioner og Djøf på vegne af en tidligere tjenestemand i Amtsrådsforeningen om efterbetaling af rådighedsløn og renter heraf jf. bilag 29 og af anonymiserede skrivelser fra Regions Syddanmark vedrørende anerkendelse af en tidligere tjenestemands krav på efterbetaling af rådighedsløn og renter heraf jf. bilag 30.

Det kommunale område:

At der er afregnet renter af kommunale efterbetalingskrav på rådighedsløn i medfør af ...-dommen som anført af Danmarks Lærerforening i bilag 28, fremgår af bilag 32 for så vidt angår Ringsted kommune, af bilag 33 for så vidt angår Egedal Kommune og af bilag 34 for så vidt angår Slagelse Kommune. Stevns Kommune har også afregnet renter af et tilsvarende krav jf. bilag 35. Stevns Kommune har dog anerkendt kravet under henvisning til, at der ikke er tale om et stort beløb, hvorfor kommunen ikke finder det hensigtsmæssigt at skulle lade en domstol afgøre, hvorvidt der var et krav eller ikke. Bemærkningen har formentlig reference til pkt. 3 i KL's indlæg i Arbejdsgiverweb af 25. april 2014 jf. bilag H.

4.3. Krav på renter fra forfaldstid jf. rentelovens § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5

Såfremt Retten måtte lægge til grund, at der er tale om et krav uden for formuerettens område, gør sagsøger gældende, at der foreligger særlige forhold, som begrundes, at der efter Rettens bestemmelse tillægges renter fra hver månedlige ydelses forfaldstid jf. rentelovens § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5.

Overordnet gør sagsøger gældende,

- at de konkrete forhold i sagsøgers tilfælde begrundes, at der skal ske forrentning fra forfaldstid,
- at tjenestemænd ikke bør stilles ringere end overenskomstansatte ved forsinket betaling,
- at forrentning af tjenestemandskrav bør være ens, uanset om der er tale om statslige, regionale eller kommunale tjenestemænd, hvilket støttes af ensartede administrative retningslinjer,

- at retspraksis vedrørende forrentning af tjenestemandskrav støtter forrentning fra forfaldstid, og
- at en retstilstand, hvorefter der først kan ske forrentning af tjenestemandskrav fra sagsanlæg vil være processuel og procesøkonomisk uhensigtsmæssig.

4.3.1. De konkrete forhold i sagsøgers tilfælde begrundes, at der skal ske forrentning fra forfaldstid

Spørgsmålet om anerkendelse af sagsøgers krav på rådighedsløn blev sat i bero på udfaldet af den principielle sag om, hvorvidt tjenestemandsløvens aldersgrænse for rådighedsløn var forenelig med EU-retten jf. ...-sagen. KL var som overordnet arbejdsgiverpart repræsenteret som biintervenient i ...-sagen, idet tjenestemandregulativet indeholdt samme aldersgrænse. I stedet for at anlægge tilsvarende retssag i sagsøgers tilfælde blev der indgået aftale om suspension af forældelse af procesøkonomiske årsager jf. bilag 2.

Det følger af EU-domstolens dom i ...-sagen, at Københavns Kommune udsatte sagsøger for ulovlig forskelsbehandling på grund af alder, da kommunen standsede udbetalingen af rådighedsløn ved det fyldte 65 år. Den konkrete situation taget i betragtning forekommer det derfor ikke rimeligt, at kommunen skal have vinding ved den forsinkede udbetaling, hvilket vil være tilfældet, såfremt der ikke sker forrentning fra hver månedlige ydelses forfaldstid.

4.3.2. Tjenestemænd bør ikke stilles ringere end overenskomstansatte ved forsinket betaling

Tjenestemænd bør ikke stilles ringere end overenskomstansatte ved forsinket betaling, hvilket synspunkt Finansministeriets og KL's morarentecirkulærer som minimum er udtryk for. Retten har ved hjemlen i § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5 mulighed for at sikre, at der ikke sker en forskelsbehandling.

4.3.3. Hensynet til retsenhed for kommunale, regionale og statslige tjenestemænd

Renter af tjenestemandskrav herunder rådighedsløn bør behandles ens, uanset om der er tale om en statslig, regional eller kommunal tjenestemand, idet kravenes karakter er ens. Der er da også enslydende administrative retningslinjer om forrentning på de tre områder jf. det anførte ovenfor under pkt. 4.2.3.

At renter af tjenestemandskrav bør behandles ens uanset ansættelsesområde er forudsætningsvist lagt til grund i U1991.420H, der lægger vægt på det statslige rentecirkulære i en sag vedrørende et amtskommunalt tjenestemandskrav.

KL's cirkulæreskrivelse af 15. maj 1986 er stadig gældende jf. bilag 13, side 1, og en række domme viser, at cirkulæret også er udtryk for praksis, idet kommunerne ikke har gjort indsigelse mod krav om forrentning af tjenestemandskrav med virkning fra hver månedlige ydelses forfaldstid jf.

U1998.1564H, U2001.603H, U2004.845H, Øld. af 15. marts 2005 og U2007.1764H, herunder heller ikke Københavns Kommune jf. Øld. af 15. marts 2005.

KL's cirkulæreskrivelse må tillægges betydning i hvert fald så vidt, at den er udtryk for, hvordan KL som overordnet arbejdsgiverpart på det kommunale tjenestemandsområde har vurderet, at tjenestemandskrav på grundlag af kravenes karakter skal behandles i relation til renter og herunder, at denne vurdering er sammenfaldende med Finansministeriets vurdering jf. cirkulære nr. 118 af 12. november 2002 (jf. cirkulære nr. 107 af 29. juni 1981).

Uanset, at Københavns Kommune først blev medlem af KL i 2005 og først blev omfattet af KL's tjenestemandregulativ pr. 1. april 2008, er der ikke grundlag for at behandle spørgsmålet om renter af et tjenestemandskrav på rådighedsløn i Københavns Kommune anderledes end tilsvarende krav for andre kommunale, regionale eller statslige tjenestemænd, idet kravets karakter ikke er anderledes.

I forlængelse af EU-domstolens dom i ...-sagen er der afregnet renter fra forfaldstid i et stort antal tilsvarende sager jf. bilag 28-35 jf. ovenfor under pkt. 4.2.4. På samme vis bør der afregnes renter fra hver månedlige ydelses forfaldstid i sagsøgers tilfælde.

Med henvisning KL's biinterventionsbegæring pkt. 1.2 bestrider sagsøger det anførte om, at krav om forrentning fra forfaldstid vil være en ændret retstilstand for samtlige de 19.000 tjenestemænd i landets kommuner.

4.3.4. Retspraksis støtter forrentning fra forfaldstid

Der er tilkendt renter af tjenestemandskrav fra hver månedlige ydelses forfaldstid i en lang række domme helt i overensstemmelse med retningslinjerne i det statslige og det kommunale morarentecirkulære.

U1991.420H og U1998.1564H tilkender renter af krav på henholdsvis tilskadekomstpension og kvalificeret svagelighedspension fra hver månedlige ydelses forfaldstid til en amtskommunal og en kommunal tjenestemand.

U1991.973H, U 2001.603H og U2004.845H tilkender renter af krav på aktuel egenpension fra hver månedlige ydelses forfaldstid til henholdsvis en statslig og to kommunale tjenestemænd.

U1998.1095Ø, U2004.845H og Østre Landsrets dom af 15. marts 2005 tilkender renter af krav på henholdsvis løn og rådighedsløn fra hver månedlige ydelses forfaldstid til to kommunale og en amtskommunal tjenestemand.

Qua parternes påstande og anbringender kan Østre Landsrets utrykte dom af 8. oktober 2008 ikke tillægges vægt i relation til, om krav rådighedsløn bør forrentes fra sagsanlæg eller fra ydelsernes forfaldstid.

U1997.1633H udelukker ikke tilkendelse af renter fra forfaldstid. I dommen fandt Højesteret på baggrund af de konkrete omstændigheder blot ikke tilstrækkeligt grundlag for at tilkende renter i medfør af § 8, stk. 2, jf. § 3, stk. 5, i en situation, hvor tjenestemanden først rejste krav på kvalificeret svagelighedspension knap 14 år efter afskedigelsen, og hvor den manglende betaling af pensionsydelse ikke kunne lægges kommunen til last. Ifølge det af kommunen anførte i sagen havde kommunen ikke oplysningerne om tjenestemandens erhvervsevne på tidspunktet for afskedigelsen, og havde heller ikke haft anledning til at indhente disse.

I nærværende sag forholder det sig anderledes. Konkret blev retten til rådighedsløn fastlagt ved afskedigelsen af sagsøger jf. bilag B. Vilåret i afskedigelsen om ophør af rådighedslønnen ved det fyldte 65. år var imidlertid i strid med beskæftigelsesdirektivet og dermed ugyldigt. Inden udløbet af 3 årsperioden for rådighedsløn blev der af procesøkonomiske årsager indgået suspensionsaftale som alternativ til stævning jf. bilag 1 og 2.

4.3.5. Processuelle og procesøkonomiske hensyn

Konsekvensen af at følge sagsøgtets synspunkt om, at et hvert krav der udspringer af tjenestemandsansættelse falder uden for formuerettens område og først skal forrentes fra sagsanlæg, vil være, at man i alle tjenestemandssager vil være nødt til straks at anlægge retssag for at opnå renter fra forfaldstid, hvilket hverken er procesøkonomisk hensigtsmæssigt eller i tråd med den hensigt om i videst muligt omfang af søge forhandlings- og forligsmæssige løsninger, som er forudsat på det ansættelses- og arbejdsretlige område herunder inden for tjenestemandsområdet.

4.4. **Krav på renter fra af Retten fastsat senere tidspunkt end hver enkelt ydelses forfaldstid jf. rentelovens § 8, stk. 2 jf. § 3, stk. 5**

Hvis Retten ikke finder grundlag for at tilkende renter fra hver ydelses forfaldstid, gør sagsøger gældende, at der foreligger særlige forhold, der begrundet tilkendelse af renter fra af Retten fastsat senere tidspunkt(er). Der henvises til samme forhold som anført ovenfor under pkt. 4.3.

4.5. **Morarentekravet er ikke forældet**

Sagsøger bestrider det af sagsøgte anførte om, at der er indtrådt forældelse af rentekravet eller dele heraf.

Der blev aftalt suspension af forældelse som alternativ til en retssag jf. bilag 1 og 2, og aftalen om at forlænge suspension af forældelse jf. bilag 5 vedrører udtrykkeligt og alene rentekravet, idet hovedkravet var anerkendt (jf. bilag 4), da forlængelses-aftalen blev indgået.

Ved anmodningen om en suspensionsaftale, jf. bilag 1, meddelte Djøf: *"I stedet for at anlægge retssager for øvrige medlemmer i tilsvarende situation, ønsker DJØF at indgå suspensionsaftaler, således at der ikke vil indtræde forældelse."*, og videre bad Djøf Københavns Kommune om at bekræfte, *"at forældelse suspenderes for As vedkommende"*. Københavns Kommune bekræftede, jf. bilag 2, *"at forældelse ud fra et procesøkonomisk synspunkt suspenderes for så vidt angår sagen om tidligere ... A, hvis rådighedsløn ophørte, da han nåede folkepensionsalderen, jf. tjenestemandensregulativets § 30, stk. 4, nr. 2."* Der blev dermed indgået aftale om suspension af forældelse dækkende de i sagen indeholdte krav, herunder renter.

Af bilag 5 fremgår: *"Spørgsmålet om hvorvidt Københavns Kommune kan anerkende rentekravet eller ej, er efter vores umiddelbare vurdering af principiel karakter. Derfor er det besluttet, at dette spørgsmål skal undersøges og afklares centralt i Økonomiforvaltningen, inden vi kan give en endelig tilbagemelding vedr. rentekravet. På denne baggrund skal jeg bekræfte, at aftalen om suspension af forældelse forlænges, således at suspension af forældelse først udløber 2 måneder efter kommunens endelige stillingtagen til spørgsmålet om anerkendelse af morarentekravet."*

Den 20. oktober 2014 afslog Københavns Kommune at anerkende rentekravet jf. bilag 7. Stævning blev indgivet den 18. december 2014 og dermed inden suspensionsaftalens udløb. Sagsøger bestrider tillige det af sagsøgte anførte om, at det følger af Østre Landsrets dom af 3. februar 2016, at der ikke skal betales renter fra et tidligere tidspunkt end 3 år før sagens anlæg den 18. december 2014. I dommen blev det lagt til grund, at forældelse ikke var suspenderet

forud for sagsanlægget, mens der i nærværende sag er indgået aftale om suspension af forældelse.

I tilfælde af, at Retten på trods af suspensionsaftalen måtte finde, at der er indtrådt forældelse af dele af rentekravet, bestrider sagsøger, at rentekrav kan opgøres som anført af sagsøgte i duplikkens pkt. 7.

4.6. Procesrenter

Til støtte for sagsøgers påstande om procesrenter fra 30. juni 2014 af morarentekravet, gør sagsøger principalt gældende, at morarenter udgør krav inden for formuerettens område jf. rentelovens § 1, og at morarenter forfalder til betaling samtidig med hovedkravet, hvilket skete den 30. juni 2014, hvorfor der skal beregnes procesrenter fra denne dato jf. rentelovens § 3, stk. 1.

Subsidiært gør sagsøger gældende, at sagsøger den 18. december 2013 jf. bilag 3 fremsatte påkrav om betaling af renter, og at der dermed skal betales renter 30 dage efter påkravet jf. rentelovens § 3, stk. 2, men at der ikke både skal beregnes morarenter og procesrenter for samme periode, hvorfor procesrenter må løbe fra det tidspunkt, hvor betalingen af hovedkravet er sket, og hvor betalingen af morarenter burde være sket, og at morarentekravet er opgjort svarende til, at betaling havde fundet sted den 30. juni 2014.

Mere subsidiært gør sagsøger gældende, at procesrenter af morarentekravet må løbe fra den 30. juni 2014 efter Rettens bestemmelse jf. rentelovens § 3, stk. 5.

..."

Københavns Kommune har i påstandsdokument af 22. september 2016 anført følgende:

"...

3.1 Til støtte for den nedlagte principale påstand gøres det principalt gældende, at krav på rådighedsløn er krav uden for formuerettens område, hvorfor der først skal ske forrentning af sagsøgers krav fra det tidspunkt, hvor retsforfølgning indledes, jf. § 8, stk. 1. I den forbindelse gøres det gældende, at dette både gør sig gældende for de påståede morarenter forud for betalingen af hovedstolen og for de påståede procesrenter efter betaling af hovedstolen.

Det gøres hertil gældende, at Højesteret i U.1997.1633H – der specifikt involverede Københavns Kommune – har taget stilling til, at krav, der flyder af

tjenestemandsansættelse, falder uden for formuerettens område, hvilket Østre Landsret i dom af 8. oktober 2008 har bekræftet også gælder i forhold til forrentning af netop rådighedsløn.

Det gøres i forbindelse hermed gældende, dels at Højesteret med U.1997.1633H også har taget stilling til, at de af sagsøger påberåbte cirkulærer ikke har betydning, idet Højesteret i dommen netop afviste, at det tidligere gældende statslige cirkulære havde betydning, dels fastslog, at det nuværende statslige cirkulære blot er en fortsættelse af det tidligere. Tilsvarende gøres det gældende, at den af sagsøger påberåbte kommunale skrivelse fra 1986 heller ikke medfører en ændring i retstilstanden efter renteloven. Det gøres videre gældende, at det er et grundlæggende princip, at KL ikke kan udstede bindende regler for, hvordan landets kommuner skal agere i forhold til gældende lovgivning – således kan KL eksempelvis ikke udstede et cirkulære, som pålægger kommunerne at betale renter fra et tidligere tidspunkt, end hvad der følger af renteloven. Subsidiært gøres det om forståelsen af KL's skrivelse fra 1986 gældende, at selv for det tilfælde, at retten finder, at skrivelsen indeholder en selvstændig fortolkning af renteloven, er der i det højeste tale om en gengivelse af, hvordan renteloven på daværende tidspunkt kunne forstås, hvilket efterfølgende er afvist med U.1997.1633H og Østre Landsrets dom af 8. oktober 2008. Ligeledes gøres det gældende, at sagsøger slet ikke er omfattet af KL's skrivelse, da Københavns Kommune på opsigelsestidspunktet af sagsøger havde sin egen tjenestemandsvedtægt, hvorfor KL's skrivelse – selv hvis den måtte have et selvstændigt indhold – ikke er relevant for sagen. De af sagsøgeren anførte anbringender om karakteren af rådighedsløn og de sondringer, der søges opstillet af sagsøger mellem eksempelvis rådighedsløn og pension, samt de anførte lighedsbetragtninger bestrides, idet lighedsbetragtninger i øvrigt ikke kan danne grundlag for et uhjemlet krav på renter i strid med renteloven, jf. hertil eksempelvis U.2003.2005H.

Herudover gøres det gældende, at der ikke efter rentelovens § 8, stk. 2, jf. § 3, stk. 5, er grundlag for at tilkende sagsøger renter fra et tidligere tidspunkt, herunder henset til, at sagsøger først ved brev af

18. december 2013 rejste krav om betaling af rente, jf. hertil også U.1997.1633H. Det gøres videre gældende, at der ikke foreligger særlige forhold, som kan begrunde, at der skal betales rente fra et tidligere tidspunkt, end hvad der følger af rentelovens § 8, stk.

1. Endelig gøres det gældende, at rentelovens § 3, stk. 2, ikke finder anvendelse i sagen, idet denne bestemmelse ikke er nævnt i rentelovens § 8, stk. 2.

Det gøres endelig gældende, at en hjemmel/pligt til at betale renter i situationer, ud over hvad der følger af renteloven, vil kræve Lønningsnævnets godkendelse, jf. den kommunale styrelseslovs § 67, hvilket ikke er sket. Også af den årsag vil den af sagsøger hævdede forståelse af skrivelsen skulle tilsidesættes som ugyldig.

På den baggrund gøres det gældende, at der skal ske frifindelse af Københavns Kommune.

3.2 Til støtte for den subsidiære påstand gøres det videre gældende, at for det tilfælde, at retten måtte give sagsøger medhold i, at sagsøger har krav på renter allerede fra forfaldstidspunktet, er renterne undergivet en selvstændig forældelse efter den almindelige 3-årige

forældelsesfrist i forældelseslovens § 3, stk. 1, ligesom det gøres gældende, at parterne ikke har aftalt at suspendere forældelsen af det mulige rentekrav.

Det gøres derfor subsidiært gældende, at der skal ske frifindelse mod betaling af renter af differencen af de enkelte månedlige efterbetalingsbeløb fra forfaldstid, og indtil betaling skete, dog ikke tidligere end 3 a^or forud for sagsanlægget, den 18. december 2014, samt betaling af procesrenter heraf fra 18. december 2014, og indtil betaling sker, jf. hertil Østre Landsret dom af 3. februar 2016.

3.3 For det tilfælde, at retten måtte finde, at sagsøger i medfør af KL's skrivelse af 15. maj 1986 har krav på forrentning fra forfaldstidspunktet, gøres det mere subsidiært gældende, at der i givet fald alene kan ske forrentning efter KL's

tjenestemandregulativ og skrivelse for så vidt angår krav på rente af rådighedsløn efter 1. april 2008, hvor Københavns Kommunes tjenestemænd overgik til at være ansat efter KL's tjenestemandregulativ, jf.

tjenestemandregulativets § 42, stk. 1 og 2, hvilket giver et beløb på 440.199,62 kr. med tillæg af renter fra sagsanlægget.

..."

Parterne har i det væsentligste procederet i overensstemmelse hermed.

Rettenns begrundelse og afgørelse

Det følger af rentelovens § 1, stk. 1, at loven gælder for rente af pengekrav på formuerettens område, jf. dog §§ 8 og 8 a. Efter renteloven kan kræves morarente af pengekrav fra forfaldsdagen, hvis denne er fastsat i forvejen, jf. § 1 og § 3, stk. 1.

Uden for formuerettens område kan der kræves rente fra den dag, da fordringshaveren indledte retsforfølgning til betaling af gælden, jf. samme lovs § 8, stk. 1.

Det er således afgørende for sagens resultat, om sagsøgers krav falder uden for eller inden for formuerettens område.

Af bemærkningerne til lovforslaget (FT 1977-78, tillæg A, sp. 796 f.) fremgår følgende:

” Uden for loven falder således krav af offentligretlig karakter, f.eks. skatteog afgiftskrav og krav på folke- og invalidepension, sygedagpenge, ydelser efter den offentlige sygesikring og tilskud fra det offentlige. Spørgsmål om rente af skatte- og afgiftskrav er i vidt omfang løst i særlovgivningen, og i praksis opstår der formentlig kun sjældent spørgsmål om betaling af rente som følge af, at offentlige ydelser udbetales for sent. Uden for loven falder endvidere som udgangspunkt familie og arveretlige krav, f.eks. underholdsbidrag til ægtefæller og børn og krav som følge af opløsning af ægtefællers formuefællesskab ved separation og skilsmisse. ”

Af betænkning nr. 1161/1989 om renteloven, side 32, fremgår om afgrænsningen:

”Overenskomstansattes krav på løn må formentlig anses for formueretlige krav, jf.

U1984.606SH, hvor dette ikke blev bestridt, hvorimod det er tvivlsomt, om det samme gælder tjenestemænds lønkrav. Formentlig ud fra en erkendelse af, at det ville være lidet rimeligt at stille tjenestemænd dårligere end overenskomstansatte, er det imidlertid i cirkulære nr. 107 af 29. juni 1981 bestemt, at bl.a. rentelovens § 3, stk. 1, skal anvendes på statstjenestemandslønninger. ”

Ved fastlæggelsen af, om rådighedsløn til kommunale tjenestemænd er et krav inden for eller uden for formuerettens område, må imidlertid foretages en samlet vurdering af, om kravet har de egenskaber, der kendetegner formueretlige krav.

Retten lægger vægt på, at kravet om rådighedsløn udspringer af tjenestemandsansættelsen, og at kravet ikke findes at have den særlige offentligretlige karakter, som kendetegner f.eks. skatter og afgifter, sygedagpenge eller tilskud fra det offentlige. Kravet har de karakteristika, der kendetegner formueretlige krav, herunder at der er tale om et lønkrav svarende til den hidtidige individuelt aftalte løn, der udbetales af kommunen som arbejdsgiver. Endvidere hviler kravet på aftalen om ansættelse og udspringer af en gensidigt bebyrdende forpligtelse,

idet tjenestemanden i den periode, vedkommende modtager rådighedsløn, skal stå til rådighed for en anden passende stilling.

Retten finder herefter, at sagsøgers krav om rådighedsløn er et pengekrav inden for formuerettens område, og at sagsøger således er berettiget til morarente fra hver enkelt månedlig ydelses forfaldstid, jf. § 3, stk. 1, og indtil betalingen fandt sted den 30. juni 2014. Da opgørelsen af kravet er ubestridt, skal sagsøger herefter have medhold i sin principale påstand om betaling af kr. 614.458,27.

Retten finder det med Københavns Kommunes e-mail af 27. juni 2014 til DJØF godtgjort, at parterne aftalte at forlænge suspension af forældelse af rentekravet, og at der derfor ikke er indtrådt forældelse af rentekravet eller dele heraf.

Da sagsøgte, uanset sagsøgers krav om forrentning af rådighedslønnen, alene betalte hovedstolen, finder retten grundlag for at tilkende sagsøger procesrente af beløbet fra sagens anlæg den 19. december 2014.

Vedrørende sagens omkostninger forholdes som nedenfor bestemt, idet retten kan oplyse, at der er tilkendt et passende beløb på 75.000 kr. til dækning af udgift til advokatbistand samt 27.380 kr. til afholdte udgifter til retsafgift og berammelsesafgift samt fremstilling af ekstrakter og materialesamlinger. Retten har ved fastsættelsen taget hensyn til sagens værdi, forløb og udfald.

Thi kendes for ret:

Sagsøgte, Københavns Kommune, skal inden 14 dage betale 614.458,27 kr. til sagsøger, Danmarks Jurist- og Økonomforbund som mandatar for A, med tillæg af procesrente fra 19. december 2014.

Sagsøgte skal endvidere inden samme frist betale sagens omkostninger til sagsøger med 102.380 kr.

De idømte sagsomkostninger forrentes efter rentelovens § 8 a.